

Nr 144.

Av herr **Rooth**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av fögderiförvaltningen och löne-reglering för tjänstemännen därstädes m. m.

Med anledning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 211, angående omorganisation av fögderiförvaltningen och lönerreglering för tjänstemännen därstädes m. m., får jag anföra följande.

I den kungl. propositionen föreslås:

dels indragning av kronofogdetjänsterna och överflyttande av kronofogdens nuvarande huvudsakliga göromål till postverket, landskontoren, häradsskrivarne och länsmännen samt nya tjänstemän vid landsstaten;

dels inrättande av ej mindre nya tjänstemän vid länsstyrelserna än även 27 nya landstatstjänstemän, benämnda länspolismästare;

dels avlöningsstat och övergångsstat för hela landsstaten, utom beträffande landshövdingarna, att tillämpas från och med år 1918;

och dels indragningsstat för kronofogdarna, slutande på 425,000 kronor.

Det föreliggande förslaget innebär är alltså icke endast ett förslag till lönerreglering för fögderitjänstemännen, såsom man hade haft anledning förvänta, utan ett förslag till lönerreglering och omorganisation av hela landsstaten. Härvid är att märka, att nu gällande lönerreglering för länsstyrelserna fastställdes år 1908, under det att nuvarande lönestat för kronofogdar och länsmän bestämdes år 1878 och för häradsskrivarerna år 1880. För fögderitjänstemännen, häradsskrivare och länsmän, innebär förslaget, vad häradsskrivarne angår, så långt ifrån någon lönerreglering i vanlig mening, att dessa tjänstemän knappast bibehållas vid sina nuvarande löneinkomster.

Såsom ett huvudmoment i förslaget ingår emellertid indragning av kronofogdetjänsterna, och det är emot detta förslag jag i det efterföljande vill inlägga en gensaga.

I motiveringen till den kungl. propositionen anför statsrådet och chefen för civildepartementet följande.

»Väger jag fördelarna av kronofogdetjänsten emot de brister, som tvivelsutan vidlåda densamma i våra dagar, måste jag dock såsom min åsikt uttala, att kronofogdeinstitutionen, trots allt vad man numera kan emot densamma invända, utgjort ett mycket viktigt led i förvaltningsorganisationen; och när densamma likväl nu, icke utan tvekan från min sida, föreslås till indragning, vill jag för min del — och härvid vet jag mig äga stöd hos Eders Kungl. Maj:ts samtliga befallningshavande — lämna kronofogdekåren över huvud det allra bästa vitsord att hava fullgjort sina åligganden redligt och till statsförvaltningens sannskyldiga bästa.»

Sammanställer man detta uttalande med vad statsrådet tidigare angående kronofogdetjänsternas indragning anfört, så måste man komma därtill, att statsrådet icke är övertygat om nyttan av denna reform, från vilken statsrådet för övrigt tillförne i egenskap av landshövding på det bestämdaste tagit avstånd.

Statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, landshövdingen Hammarström, har till statsrådsprotokollet avgivit särskilt yttrande, däri han framfört sina betänkligheter mot kronofogdetjänsternas indragning.

Inom riksdagen har frågan om borttagande av kronofogdarna många gånger förekommit. Åren 1867, 1871, 1874, 1876, 1878, 1885, 1888 och 1902 hava förslag därom av riksdagen förkastats och 1888 års riksdag ansåg sig icke ens böra biträda statsutskottets förslag om utredning, huruvida kronofogdetjänsterna kunde indragas. Löneredgeringskommittén, som 1906 avgav betänkande i ämnet, hade prövat frågan om tjänsteindragningar vid landsstaten och därvid kommit till att endast föreslå en jämnare arbetsfördelning på vissa håll emellan kronofogden och länsmannen. Vid 1908 och 1909 års riksdagar, då förslag till löneredgering för fögderitjänstemännen senast förelåg, togs frågan om indragning av kronofogdetjänsterna åter under omprövning och gav anledning till ny utredning i ämnet. Den s. k. fögderiförvaltningskommittén tillsattes och fick till huvudsakligt uppdrag att undersöka, huruvida kronofogdetjänsterna kunde indragas och kronofogdarnas göromål överflyttas till länsmännen. Efter tre års arbete, som utmynnade i ett synnerligen vidlyftigt betänkande, innefattande icke mindre än fyra alternativa förslag till omorganisation av fögderiförvaltningen, fann kommittén sig icke kunna föreslå kronofogdetjänsternas indragning. Man hade väl kunnat vänta, att denna fråga nu, åtminstone för en tid framåt, blivit bragt ur världen, och att fögderitjänstemännens lönestat, som redan då var nära

40 år gammal, skulle blivit föremål för en högst nödvändig revision. Men så blev icke fallet. Kravet på kronofogdetjänsternas avskaffande ansågs dåmera böra till vad pris som helst tillgodoses och nu föreligger ett förslag därom. Men det har återigen och i ännu högre grad visats, att kronofogdetjänsterna icke kunna indragas med mindre än att andra nya tjänster inrättas i deras ställe. Kronofogdens göromål hava befunnits vara av den art och betydelse, att de måste omhändertagas av postverket, landskontoren, 27 högre tjänstemän — länspolismästare — samt häradsskrivarne och länsmännen; och ännu har man icke, enligt min mening, ersatt kronofogden såsom kontrollerande och rådgivande uti landsbygden.

Så har det alltid varit, när frågan om kronofogdarnas indragning tagits upp. Vid närmare undersökning har man städse funnit, att det helt enkelt icke varit möjligt att ersätta kronofogdarna med något bättre.

Förutom de 27 länspolismästarna skulle landskontorens ordinarie personal ökas med icke mindre än 48 nya tjänstemän, därav 24 landskontorister, som ansetts erforderliga för landskontorens nya arbete med utskylds- och bötesredovisningen, vartill torde komma extra biträden vid tiden för den huvudsakliga redovisningen av kronouppbörden.

Kronofogden är en av de äldsta tjänstemännen i den svenska statsförvaltningen. I flera hundra år har han där intagit en framskjuten ställning, och det är en fullkomligt oriktig uppfattning, att denne tjänsteman icke även i nuvarande tid utgör ett mycket betydelsefullt led i vår administration. Det kan icke heller antagas, att förhållandena i vårt land inom den närmaste tiden bliva så förändrade, att statsförvaltningen utan skada kan undvara detta värdefulla organ uti landsbygden.

Man säger att kronofogden är en överkvalificerad arbetskraft. Kan det vara överflödigt att i ett tjänstgöringsområde med omkring 50,000 innevånare finnes åtminstone en av staten anställd tjänsteman så kvalificerad, att allmänheten genom honom kan erhålla nödiga råd och upplysningar. Och kan det vidare anses obehövt, att överordnade myndigheter ute på landsbygden hava tillgång till en tjänsteman, som på grund av sin utbildning och övervakande ställning är i stånd till att i de nu alltmera förekommande fall avgiva utlåtanden och förslag i ärenden, som röra allmänna angelägenheter av oftast stor betydelse.

Icke heller kan det väl vara lämpligt att i första hand anförtro exempelvis exekutionsväsendet eller verkställigheten av domar, icke sällan av ganska ömtålig och invecklad beskaffenhet, åt tjänstemän, som sakna all juridisk bildning.

Här är ej platsen att i detalj ingå på det föreliggande förslaget, men jag anser mig ej böra förbigå en mycket väsentlig del av detsamma, nämligen postverkets övertagande av bestyret med kronouppbördens upphämtande. Nu utföres detta arbete av 117 kronofogdar på en tid av omkring 3 veckor. Den nya ordningen, som föreslås, skulle medföra utskrivning av ej mindre än 1,800,000 skattepostanvisningar årligen, anlåtande av omkring 3,000 postanstalter med redovisningar till överordnade postkontor och riksbankskontor samt anställande av nya tjänstemän och anordnande av nya ämbetslokaler vid länsstyrelserna.

Det bör även påvisas, att postverket för ifrågavarande bestyr begär ett anslag av till en början icke mindre än 180,000 kronor.

Vidare innebär förslaget att hela kronofogdekåren skulle sättas på indragningsstat. Det är väl något fullkomligt enastående inom den svenska statsförvaltningen, att en så stor tjänstemannagrupp på så svaga skäl ställes på en indragningsstat, som till en början medför en utgift för statsverket av ett så avsevärt belopp som 425,000 kronor.

Icke alla reformer hava visat sig vara goda. På sin tid indrogos landtränmästarejänsterna. Detta skedde emot länsstyrelsernas nästan enhälliga avstyrkande. Erfarenheten har visat, att man ingenting vunnit med den reformen, snarare tvärt om. Nu gäller det en högst betydligt större tjänstemannagrupp. Sakkunskapen, vartill i främsta rummet måste räknas länsstyrelserna, har, med mycket få undantag, i upprepade utlåtanden bestämt avstyrkt kronofogdarnas indragning både ur administrativ och ekonomisk synpunkt. Av fögderitjänstemännen hava endast länsmännen funnit det vara lämpligt att indraga kronofogdetjänsterna.

Det är i hög grad anmärkningsvärt att under det man oupphörligen från alla de centrala ämbetsverken och från länsstyrelserna med mycken styrka framhåller behovet av ökade arbetskrafter, anser man det lämpligt att helt borttaga ett av administrationens förnämsta organ uti landsbygden.

Enligt min mening saknar förslaget om indragning av kronofogdetjänsterna allt berättigande; det kan icke leda till besparing för statsverket och ej heller till någon förenkling i administrationen. Man har, synes det mig, vid förslagets uppsättande icke tagit tillräcklig hänsyn till de goda och betryggande förhållanden, som nu råda, och kanske icke till fullo beaktat följderna av den ifrågasatta, i hög grad genomgripande reform, som förslaget innebär.

Efter föregående noggranna undersökningar har det dock befunnits möjligt att minska kronofogdarnas antal från 117 till 85 och länsmännens från 516 till 421, eller i överensstämmelse med fögderiförvaltnings-

kommitténs betänkande år 1912. Tjänstgöringsdistrikten för härads-skrivarna torde lämpligen böra regleras i enlighet med det förslag, som innefattas i den föreliggande kungl. propositionen, och skulle sålunda komma att omfatta de socknar, som enligt indelningsförslaget i nämnda kungl. proposition ingå i där omnämnda fögderier. Med iakttagande härav skulle antalet häradsskrivare bestämmas till 119.

Kronofogdarnas tjänstgöringsdistrikt komme vid sådant förhållande att omfatta ett område med en folkmängd av i medeltal 50,000 personer, häradsskrivarnas 35,000 och länsmännens 10,000 personer.

Med denna omreglering vinnes att de olika tjänstemännens tjänstgöringsområden bliva med avseende å folkmängden i det närmaste likformiga samt att varje tjänsteman erhåller full sysselsättning.

En sådan anordning medför en verklig besparing utan att nu rådande goda och beprövade institutioner i någon mån rubbas.

Den nu gällande lönestaten för fögderiförvaltningen fastställdes för kronofogdar och länsmän år 1878 och för häradsskrivarna år 1880. Sedan 16 år tillbaka har utredningen angående ny lönestat för dessa tjänstemän pågått, och under tiden hava andra tjänstemannagrupper inom statsförvaltningen mer än en gång fått sina löner reglerade. Såsom ett exempel på de beklagansvärda förhållanden, som råda, må nämnas att den högsta pension en länsmans änka nu kan erhålla är 240 kronor. Lönereglering för fögderitjänstemännen, oberoende av allt annat, synes alltså hava varit av behovet påkallad långt före detta och ett ytterligare uppskov måste fördenskull vara i hög grad motbjudande.

Jag anser alltså, på grund av vad jag anfört, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition, i vad densamma avser kronofogdetjänsternas indragning, icke bör bifallas. Det torde emellertid icke gå för sig att låta frågan om lönereglering för fögderitjänstemännen återigen uppskjutas. Vid sådant förhållande och då för riksdagen förelagts synnerligen ingående utredningar angående lönereglering för fögderiförvaltningen, har jag ansett mig kunna föreslå,

att riksdagen måtte besluta:

beträffande *avdelningen A* i den kungl. propositionen,

att med avslag å punkten 1, godkänna följande

Avlöningsstat och övergångsstat för fögderiförvaltningen att tillämpas från och med år 1918.

Avlöningsstat.	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag.	Summa.	Summa summa-rum.	Anmärkingar.
<i>Kronofogdar.</i>							
1 tjänsteman] (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3,500	1,500	200	300	5,500		Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
9 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	31,500	13,500	1,800	2,700	49,500		
1 tjänsteman övr. l.	3,500	1,500	—	300	5,300		
74 tjänstemän » l.	259,000	111,000	—	22,200	392,200		
Säger	297,500	127,500	2,000	25,500	452,500	452,500	
<i>Häradsskrivare.</i>							
1 tjänsteman (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	3,000	1,000	200	—	4,200		Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter ytterligare 5 år med likaledes 500 kr.
12 tjänstemän, (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	36,000	12,000	2,400	—	50,400		
1 tjänsteman övr. l.	3,000	1,000	—	—	4,000		
105 tjänstemän » l.	315,000	105,000	—	—	420,000		
vartill kommer förvaltningsbidrag med 150 kronor för varje påbörjat 5,000-tal av folkmängden i tjänstgöringsdistriktet, förslagsvis	—	—	—	134,000	134,000		
Säger	357,000	119,000	2,600	134,000	612,600	612,600	
<i>Länsmän.</i>							
1 tjänsteman, (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	2,000	1,000	200	300	3,500		Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kr. och efter ytterligare 5 år likaledes med 400 kr.
65 tjänstemän (Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län)	130,000	65,000	13,000	19,500	227,500		
1 tjänsteman övr. l.	2,000	1,000	—	300	3,300		
354 tjänstemän » l.	708,000	354,000	—	106,200	1,168,200		
Säger	842,000	421,000	13,200	126,300	1,402,500	1,402,500	
Summa	1,496,500	667,500	17,800	285,800	2,467,600	2,467,600	

	Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Orts-tillägg.	Förvaltningsbidrag.	Summa.	Summa summa-rum.	Anmärkingar.
Övergångsstat.							
Kronofogdar 32 tjänstemän ..	112,000	48,000	200	9,600	169,800		
Häradsskrivare 2 tjänstemän	6,000	2,000	—	—	8,000		
vartill kommer förvaltningsbidrag (efter i av-löningsstaten angivna grunder, vilket emellertid finnes inbegripet uti det i avlöningsstaten för ändamålet upptagna belopp.							
Länsmän, 95 tjänstemän	190,000	95,000	—	28,500	313,500		
Säger	308,000	145,000	200	38,100	491,300	491,300	

att punkterna 2, 3 och 4 skola erhålla den ändrade lydelse, som kan betingas av bifall till min motion;

att, med avslag å punkten 6, det å ordinarie stat uppförda anslag till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna skall upptagas till oförändrat belopp, 924,900 kronor;

att, med avslag å punkten 7, det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m. skall upptagas till oförändrat belopp, 268,000 kronor;

att, med avslag å punkten 8, höja det å ordinarie stat uppförda anslaget till fögderiförvaltningen, nu 1,635,298 kronor, med 832,302 kronor till 2,467,600 kronor;

att, med avslag å punkten 9, höja det å ordinarie stat uppförda anslaget »Övergångsstat», nu 56,800 kronor, med 434,500 kronor till 491,300 kronor;

att, med avslag å punkten 10, bestämma det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser till oförändrat belopp, 1,250,000 kronor

samt, beträffande *avdelningen C* i den kungl. propositionen,

att, med avslag å propositionen, det under tionde huvudtiteln å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till allmänna indragningsstaten, nu 2,013,935 kronor, skall minskas med 139,854 kronor till 1,874,081 kronor.

Jag tillåter mig vidare åberopa följande kostnadsberäkning för fögderiförvaltningen:

enligt nu gällande lönestat:

å ordinarie stat		kronor 1,625,306	
å extra stat:			
tillfällig löneförbättring		kronor 793,500	
ersättning till härads-skrivarna:			
för upprättande av röstlängder	»	40,000	
för upprättande av pensionsförteckningar	»	50,000	
		<u>kronor 883,500</u>	kronor 2,508,806

enligt den kungl. propositionen:

å ordinarie stat		kronor 2,268,931	
postavgifter	»	180,000	
å extra stat:			
ersättning till härads-skrivarna:			
för upprättande av röstlängder		kronor 3,000	
och för pensionsförteckningar	»	50,000	
		<u>kronor 53,000</u>	kronor 2,501,931

enligt mitt förslag:

å ordinarie stat		kronor 2,467,600	
------------------------	--	------------------	--

å extra stat:

ersättning till härads-
skrivarna:

för upprättande av röstlängder.....	kronor	3,000		
för upprättande av pensionsförtecknin- gar.....	»	50,000	kronor	53,000
			kronor	2,520,600

Enligt den kungl. propositionen
skulle uppföras:

på indragningsstat:

78 kronofogdar med en beräknad kostnad av	kronor	425,000
--	--------	---------

och på övergångsstat:

2 häradsskrivare med en beräknad kostnad av	»	7,200	
15 länsmän med en beräknad kost- nad av	»	49,500	kronor
			481,700

Enligt mitt förslag skulle uppföras:

på övergångsstat:

32 kronofogdar med en beräknad kostnad av	kronor	169,800	
2 häradsskrivare med en beräknad kostnad av	»	8,000	
95 länsmän med en beräknad kost- nad av	»	313,500	kronor
			491,300

I avseende å den av mig föreslagna övergångs-
staten är emellertid att märka att då 42 kronofogdar
äro skyldiga att, med bibehållande av sin tjänstegrad
och nuvarande löneförmåner, förflyttas till annat tjänst-
göringsområde, samt länsstyrelserna redan nu äro i
behov av ökade arbetskrafter, vilket behov i mån av

utvecklingen med nödvändighet kommer att än ytterligare ökas, större delen av de å övergångsstaten upptagna kronofogdarna bör kunna tagas i anspråk för arbete i länsstyrelserna. Enahanda torde gälla beträffande de å övergångsstaten upptagna 2 härads-skrivare och 95 länsmän. Det å ordinarie stat uppförda reservationsanslaget till arvoden åt extra tjänstemän vid länsstyrelserna m. m. torde alltså kunna minskas i motsvarande mån som nämnda kronofogdar, härads-skrivare och länsmän intagas till tjänstgöring i länsstyrelserna. Mot det av mig föreslagna anslag till övergångsstat kan således icke i verkligheten riktas samma anmärkning som mot det av Kungl. Maj:t föreslagna anslag till indragningsstat.

Stockholm den 30 april 1917.

Axel Rooth.